

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ЗА ВИБОРОМ)
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
В УКРАЇНІ”**

Харків
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ЗА ВИБОРОМ)
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
В УКРАЇНІ”**

**[перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”]**

для студентів III курсу денної форми навчання

**Харків
2018**

Методичні матеріали для самостійної роботи та практичних завдань з навчальної дисципліни “Правові засади соціального забезпечення в Україні” [перший (бакалаврський) рівень вищої освіти галузі знань 08 “Право” спеціальності 081“Право”] для студентів III курсу денної форми навчання / уклад. О. Г. Середа. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. 51 с.

У к л а д а ч О. Г. Середа

ВСТУП

Навчальна юридична дисципліна “Правові засади соціального забезпечення в Україні” включає до себе загальні положення суміжних галузей права, які застосовуються в правовому регулюванні відносин із соціального забезпечення. В її межах досліджується сукупність взаємопов’язаних положень загально-теоретичного, правового та методичного характеру щодо відносин, які становлять предмет права соціального забезпечення. Практичне ж значення полягає в розв’язанні доктринальних проблем та має сприяти формуванню знань з права соціального забезпечення, умінь правильного застосування положень нормативно-правових актів та їх тлумачення.

Метою даної дисципліни є формування у студентів комплексних знань про основні інститути цієї галузі права та тенденції її розвитку, принципи соціального забезпечення, вироблення умінь і навичок наукової і практичної діяльності для вирішення конкретних питань у сфері правового регулювання відносин із соціального забезпечення.

У результаті вивчення цієї дисципліни студенти повинні:

- аналізувати нормативно-правові акти, що містять норми права соціального забезпечення на підставі їх всебічного вивчення;
- сформулювати правильне уявлення про правову природу, сутність соціального забезпечення, тенденції розвитку законодавства у сфері соціального забезпечення;
- приймати обґрунтовані та виважені рішення в рамках своєї професійної компетенції;
- засвоїти найважливіші положення законодавства у сфері соціального забезпечення;
- аналізувати юридичні факти, які є підставами для виникнення правовідносин із соціального забезпечення, та тлумачити і правильно застосовувати при цьому правові норми.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Т е м и	Кількість годин / кредитів				Вид контролю	
		Всього годин	аудиторних		самостійна робота	поточний	підсумковий
			лекції	практичні заняття			
	<i>I</i>	2	3	4	5	6	7
1.	<i>Загальне вчення про соціальне забезпечення. Предмет, метод, принципи і система права соціального забезпечення</i>	14	2	2	10		
2.	<i>Джерела права соціального забезпечення</i>	12	2	2	8		
3.	<i>Правовідносини із соціального забезпечення. Організаційно-правові форми і види соціального забезпечення</i>	12	2	2	8		
4.	<i>Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Страховий стаж. Недержавне пенсійне забезпечення</i>	44	8	6	30		
5.	<i>Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності</i>	14	2	2	10		

	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
6.	<i>Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загально-обов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності</i>	17	2	2	13		
7.	<i>Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загально-обов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття</i>	16	2	2	12		
8.	<i>Соціальні допомоги. Соціальне обслуговування</i>	6	2	2	2		
	Разом	135	22	20	93		Залік

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Загальне вчення про соціальне забезпечення. Предмет, метод, принципи і система права соціального забезпечення

Питання для обговорення

1. Поняття та правові ознаки соціального забезпечення.
2. Соціальний захист та соціальне забезпечення: співвідношення понять.
3. Предмет права соціального забезпечення.
4. Поняття та особливості методу права соціального забезпечення.
5. Функції соціального забезпечення.
6. Відмежування права соціального забезпечення від суміжних галузей права.
7. Система права соціального забезпечення.
8. Принципи права соціального забезпечення.

Завдання

1. У квітні 2011 р. Костенко звернувся до Автозаводського районного суду м. Кременчук Полтавської обл. з позовом до Статутного територіально-галузевого об'єднання Південна залізниця, а саме до локомотивного депо ст. Кременчук, відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у м. Кременчук Полтавської обл., посилаючись на те, що 7 жовт. 2010 р., працюючи машиністом тепловозу рухомого складу локомотивного депо ст. Кременчук Південної залізниці, був направлений залізничною поліклінікою вузлової лікарні ст. Кременчук до ЦКПБ м. Харків.

Під час поїздки до Харкова 8 жовт. 2010 р. на станції Головач сталася катастрофа: в аварію потрапив пасажирський потяг № 132 сполученням Одеса – Харків. Костенко отримав травму внаслідок цієї події. За результатами розслідування не-

щасного випадку 9 жовт. 2010 р. було складено акт – форма Н-1. Висновком МСЕК від 23 груд. 2010 р. Костенку встановлено 30% втрати професійної працездатності й призначено третю групу інвалідності внаслідок трудового каліцтва.

На які соціальні виплати може претендувати Костенко? Дайте відповідь з посиланням на чинне законодавство.

Список нормативних актів та літератури

Право соціального забезпечення в Україні: підручник / за заг. ред. Т. А. Занфірової, С. М. Прилипка, О. М. Ярошенка. 2-ге вид. переробл. і допов. Харків: ФІНН, 2012. С. 66–95.

Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України. 2-ге вид. Київ: Знання, 2008. 663 с.

Болотіна Н. Б. Право людини на соціальній захист в Україні: монографія. Київ: Знання, 2010. 107 с.

Прилипко С. М. Проблеми теорії права соціального забезпечення. Харків: ПП “Берека-Нова”, 2006. 264 с.

Право соціального забезпечення в Україні : підручник / О. М. Ярошенко, Г.О.Барабаш, Н. М. Вапнярчук та ін. ; за ред. О. М. Ярошенка. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 458 с.

Право соціального забезпечення України: підручник / за ред. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 4-те вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2014. 476 с.

Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: учбовий посібник. Київ : Знання, 2005. 405 с.

Тищенко О. В. Право соціального забезпечення України: теоретичні та практичні проблеми формування і розвитку галузі : монографія. Київ: Прінт-Сервіс, 2014. 394 с.

Сташків Б. І. Гарантії права на соціальне забезпечення. Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. 100 с.

Дараганова Н. В. Предмет права соціального забезпечення. *Юридична наука*. 2013. № 8. С. 33–38.

Колосова О. О. Право соціального забезпечення в Україні: історико-теоретичний аспект. *Право і суспільство*. 2011. № 1. С. 110–114.

Прилипка С. М. Сучасні концептуальні підходи щодо визначення особливостей методу права соціального забезпечення. *Право і безпека*. 2008. 1 (№7/1). С. 13–22.

Сільченко С. О. До питання про метод права соціального забезпечення. *Право і Безпека*: наук. журн. 2011. № 5. С. 190–194.

Тищенко О. В. Концептуальні основи вчення про предмет права соціального забезпечення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія “Юриспруденція”. 2014. № 7. С. 161–164.

Тищенко О. В. Поняття права соціального забезпечення: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія “Право”. 2014. Вип. 26. С. 115–119.

Прилипка С. М. Система права соціального забезпечення. *Наукові записки*. 2009. № 1(7). Право, економіка, гуманітарні науки. 2009. С. 56–63.

Сташків Б. І. Проблеми предмета та системи права соціального забезпечення: навч. видання. Чернігів: Чернігів. держ. технолог. ун-т, 2012. 237 с.

Сташків Б. І. Право соціального забезпечення у системі національного права України. *Соціальне право України*. 2013. № 2(3). С. 247–262.

Шумило М. М. Розвиток науки права соціального забезпечення на сучасному етапі. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. Вип. 53. С. 344–351.

2. Джерела права соціального забезпечення

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, загальна характеристика та класифікація джерел права соціального забезпечення.

2. Конституція України як джерело права соціального забезпечення.

3. Акти міжнародно-правового регулювання соціального забезпечення.

4. Закони України – джерела права соціального забезпечення.

5. Підзаконні акти в системі джерел права соціального забезпечення.

6. Акти соціального партнерства як джерела права соціального забезпечення.

7. Значення актів Конституційного Суду України та судової практики в правовому регулюванні відносин у сфері соціального забезпечення.

З а в д а н н я

1. Народні депутати України звернулися до Конституційного Суду України з клопотанням щодо офіційного тлумачення терміна “безоплатність медичної допомоги” та положення ч. 3 ст. 49 Конституції України “у державних і комунальних закладах охорони здоров’я медична допомога надається безоплатно”. А також поставили питання, чи повинна медична допомога оплачуватися лише за рахунок коштів державного бюджету і медичного страхування, заснованого на внесках роботодавців, виключаючи інші солідарні форми залучення коштів населення та чи слід розуміти цю конституційну норму “таким чином, що медична допомога в державних і комунальних закладах охорони здоров’я може забезпечуватися не тільки за рахунок державного бюджетного фінансування та внесків роботодавців, а й за рахунок залучення коштів населення через інші солідарні форми, такі як лікарняні каси, кредитні спілки тощо”.

У резолютивній частині рішення Конституційного Суду України № 10-рп/2002 від 29.05.2002 р. зазначається: положення ч. 3 ст. 49 Конституції України “у державних і комунальних закладах охорони здоров’я медична допомога надається безоплатно” треба розуміти так, що у державних та комунальних закладах

охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги; поняття медичної допомоги, умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом.

Проведіть системний аналіз висновків Конституційного Суду України, що викладені в рішенні № 10-рп/2002 від 29.05.2002 р. Які положення Конвенції МОП про мінімальні норми соціального забезпечення, Європейської конвенції про соціальну та медичну допомогу, Європейського кодексу соціального забезпечення, Конвенції про медичну допомогу та допомоги у разі хвороби, Європейської соціальної хартії можуть бути застосовані в описуваному випадку?

Список нормативних актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Загальна декларація прав людини. *Права людини. Міжнародні договори України. Декларації. Документи*. Київ: Наук. думка, 1992. С. 18–24.

Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. №1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

Основи законодавства країни про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14 січ. 1998 р. № 16/98-ВР. *Там же*. 1998. № 23. Ст. 121.

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. №1058-IV. *Там же*. 2003. № 49-51. Ст. 376.

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 46-47. Ст. 403.

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. №1533-III. *Там же*. 2000. № 22. Ст. 171.

Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. *Там же*. 2011. № 2-3. Ст. 11.

Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. *Там же*. 2003. № 47. Ст. 372.

Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 876-XII. *Там же*. 1991. № 21. Ст. 253.

Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України від 01.06.2000 р. № 1767-111. *Там же*. 2000. № 35. Ст. 289.

Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1788-XII. *Там же*. 1992. № 3. Ст. 10.

Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV. *Там же*. 2006. № 2-3. Ст. 36.

Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. *Там же*. 2003. № 45. Ст. 358.

Юшко А. М., Швець Н. М. Міжнародні соціальні стандарти: навч. посібник; за заг. ред. В. В. Жернакова. Харків: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. 121 с.

Право соціального забезпечення в Україні : підручник / О. М. Ярошенко, Г. О. Барабаш, Н. М. Вапнярчук та ін. ; за ред. О. М. Ярошенка. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. С. 86–121.

Кобернюк С.В. Щодо особливостей системи джерел права соціального забезпечення. *Форум права*. 2013. – № 4. С. 154–157.

Ласько І. Класифікація джерел права соціального забезпечення України. *Вісник Львівського Університету*. Серія юрид. Вип. 47. 2008. С. 117–123.

Пилипенко П. Д. Акти договірною характеру у системі джерел права соціального забезпечення. *Вісник Львівського університету*. Серія юрид. Вип. 44. Львів. держ. ун-т, 2007. С. 199–206.

Пилипенко П.Д. Законодавче регулювання відносин соціального забезпечення в Україні. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1 (13-14). С.160–165.

Прилипко С. М. Конвенції та рекомендації Міжнародної організації праці як джерело права соціального забезпечення. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. № 2(17). У 2 ч. Ч. 2. Харків. 2003. 219–225.

Тарасюк Т. М. Закони як джерела права соціального захисту України. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Вип. 52. Одеса: Юрид. л-ра. 2010. С. 131–136.

Харитоновна Л. І. Судова практика як джерело права соціального забезпечення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 37. С. 55–60.

Чутчева О. Г. Дія соціально-забезпечувального законодавства: проблеми теорії та практики. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. пр. Київ: ІДП НАН України, 2010. Вип. 47. С. 323–330. URL: http://10.106.3.2:8080/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&R21DBN=1%201%202%203%204%205%206%207%208%209%2010%2011%2012%2013&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Шумило М. М. Криза джерел права соціального забезпечення як причина кодифікації пенсійного законодавства. *Там же*. 2010. Вип. 49. С. 281–286.

3. Правовідносини із соціального забезпечення. Організаційно-правові форми і види соціального забезпечення

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття правовідносин із соціального забезпечення.
2. Види правовідносин із соціального забезпечення.

3. Загальна характеристика та види матеріальних правовідносин із соціального забезпечення.
4. Загальна характеристика та види процедурних правовідносин із соціального забезпечення.
5. Загальна характеристика та види процесуальних правовідносин із соціального забезпечення.
6. Суб'єкти правовідносин із соціального забезпечення, їх правовий статус.
7. Об'єкти правовідносин із соціального забезпечення.
8. Зміст правовідносин із соціального забезпечення.
9. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин із соціального забезпечення.
10. Організаційно-правові форми і види соціального забезпечення.

Завдання

1. Назаренко у віці 55 років працевлаштувався на роботу до приватного підприємця. Пропрацювавши п'ять років, він звернувся до районного управління Пенсійного фонду України з заявою про призначення пенсії за віком. Однак йому відмовили в цьому, бо між ним і підприємцем було укладено цивільно-правову угоду.

Чи правова відмова управління Пенсійного фонду України? Чи є Назаренко в даному випадку суб'єктом відносин із загальнообов'язкового пенсійного страхування?

2. У Іващенко помер чоловік, який працював на заводі. В неї залишилося двоє дітей: син 12 років і донька 22 роки, яка є студенткою денної форми навчання. Після поховання Іващенко звернулася до районного органу праці та соціального захисту із заявою про виплату допомоги на поховання, а також призначення їй пенсії у зв'язку з втратою годувальника.

Назвіть, хто в такій ситуації виступає суб'єктом права на допомогу і на пенсію в разі втрати годувальника? Охарактеризуйте зміст правовідносин, які виникають в цій ситуації.

3. Тройчук, отримавши травму на підприємстві, був направлений на проходження медико-соціальної експертизи. Після проходження експертизи йому було встановлено 2 групи інвалідності та видана довідка про призначення групи інвалідності. Тройчук вирішив, що рішення МСЕК достатньо для призначення пенсії по інвалідності і йому автоматично буде встановлено цей вид соціального забезпечення.

Охарактеризуйте зміст правовідносин, які виникли в даній ситуації? Які органи призначають пенсію по інвалідності?

4. Шестилітній син Авакумової Сабодаш отримав важку травму і був визнаний дитиною-інвалідом. Згідно з медичним висновком дитина потребувала постійного стороннього догляду. Авакумова звільнилася з роботи та звернулася до органу праці та соціального захисту із заявою про призначення їй відповідних допомог, а також у районне відділення Пенсійного фонду для призначення пенсії.

Чи буде син Авакумової суб'єктом соціально-забезпечувальних правовідносин? Які правовідносини виникли в цьому разі? Що є об'єктом таких відносин?

Список нормативних актів та літератури

Основи законодавства країни про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 23. Ст. 121.

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. *Там же*. 1999. № 46. Ст. 403.

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. *Там же*. 2003. № 49-51. Ст. 376.

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. *Там же*. 2000. № 22.

Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 876-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 21. Ст. 253.

Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV. *Там же*. 2006. № 2-3. Ст. 36.

Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. *Там же*. 2003. № 45. Ст. 358.

Право соціального забезпечення в Україні : підручник / О. М. Ярошенко, Г. О. Барабаш, Н. М. Вапнярчук та ін. ; за ред. О. М. Ярошенка. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. С. 146–169.

Андрій В.В., Москаленко О.В., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект. Харків: ФІНН, 2011. 280 с.

Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Знання, 2008. С. 158–164.

Сташків Б.І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення. Чернігів: Ред.-вид. комплекс “Деснянська правда”, 2008. 260 с.

Пенсійні правовідносини в Україні: монографія / Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна, М. П. Стадник та ін.; відп. ред. Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна. Київ: Юрид. думка, 2013. 276 с.

Синчук С.М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія / С.М. Синчук. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2015. 422 с.

Андрій В.В. Суб'єкти правовідносин із соціального страхування. *Держава і право: зб. наук. пр. Юрид. і політ. науки*. Вип. 51. Київ: ІДП НАН України, 2011. С. 338–342.

Андрій В.В. Щодо природи обов'язкових соціально-забезпечувальних страхових правовідносин. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* Вип. 57. Одеса: Юрид. літ., 2011. С. 339–344.

Горбатенко О.В. Щодо змісту правовідносин з пенсійного забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія “Право”. 2012. Вип. 19. С. 11–14.

Іншин М.І. Сутність правовідносин щодо соціального забезпечення допомогоюми у зв'язку з народженням і вихованням дитини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип. 2. С. 58–62.

Нискогуз Н.Б. Щодо питання про виникнення матеріальних правовідносин пенсійного забезпечення за віком. *Ученые записки Таврического національного университета им. В.И. Вернадского*. Серія юрид. науки. Т. 26 (65), 2013, № 2-1 (ч. 1). С. 366–374.

Пономаренко О.М. Держава як суб'єкт правовідносин щодо соціального забезпечення допомогоюми сімей з дітьми. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2004. № 4. С. 138–143.

Рошканюк В.М. Процедурні та процесуальні правовідносини у праві соціального забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія “Право”. Вип. 25, 2014. С. 107–110.

Синчук С.М. Соціально-страхові правовідносини як різновид правовідносин соціального забезпечення. *Вісник Львівського університету*. Серія юрид. 2014. Вип. 59. С. 266–276.

Синчук С.М. Щодо питання про обґрунтування сфери соціально-забезпечувальних відносин. *Там же*. 2011. Вип. 53. С. 246–254.

Чернявська Г. Критерії обґрунтування процедурних правовідносин соціального забезпечення. *Там же*. 2013. Вип. 57. С. 263–271.

Шумило М.М. Підстави виникнення пенсійних правовідносин. *Юридична наука*. 2011. № 1. С. 135-138.

Шумило М.М. Правовідносини в пенсійному забезпеченні. *Правова держава: щорічник наук. пр.* Вип. 23. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2012. С. 276-284.

Шумило М.М. Система пенсійних правовідносин в солідарній пенсійній системі. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича*. Серія “Право”. 2013. № 660. С. 48-57.

4. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Спеціальне пенсійне забезпечення.

Питання для обговорення

1. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні.
2. Поняття пенсій та їх ознаки.
3. Види пенсій та умови їх призначення.
4. Пенсії за віком у солідарній системі.
5. Пенсії по інвалідності у солідарній системі.
6. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника у солідарній системі.
7. Пенсійні виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування.
8. Пенсії на пільгових умовах.
9. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб.
10. Порядок обчислення пенсій.
11. Порядок призначення, перерахунку та виплати пенсій.
12. Недержавне пенсійне забезпечення.

Завдання

1. Зошук отримував пенсію за віком на пільгових умовах за Списком № 2 у максимальному розмірі, передбаченому законодавством для даної категорії пенсіонерів. На його утриманні знаходиться дружина-інвалід і семилітня онучка, мати і батько якої загинули у авіакатастрофі. За власною заявою Зошук був поміщений у будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів. Після цього йому припинили виплачувати пенсію, оскільки тепер він перебував на повному державному забезпеченні, а дружині і онучці виплачується допомога як малозабезпеченим. Зошук звернувся до районного відділення Пенсійного фонду, однак там йому пояснили, що вся його пенсія перераховується до будинку-інтернату.

Чи правильне роз'яснення надали співробітники Пенсійного фонду? Який порядок виплати пенсій установлений осо-

бам, які перебувають у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів?

2. Вакульчук, який мав більше семи років страхового стажу, загинув унаслідок авіакатастрофи 7 квіт. 2010 р. Він перебував у шлюбі, від якого мав дев'ятилітню дитину. У 2010 р. 11 черв. у дружини загиблого народилася друга дитина. Дружина загиблого Ірина Вакульчук оформила відпустку по догляду за дитиною до досягнення трьох років. А 27 січ. 2011 р. вона звернулась за пенсією у зв'язку з втратою годувальника.

Хто з членів родини загиблого Вакульчука має право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника? З якої дати вона буде виплачуватись?

3. У родині Чумака 19 жовт. 2010 р. від інфаркту помер батько, а 13 березня 2011 р. в аварії загинула мати. Після смерті батьків залишилося двоє дітей чотирьох та десяти років. У даний час діти проживають разом із бабусею-пенсіонеркою (матір'ю померлого батька).

Визначте коло членів родини, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника. Із якого моменту виникає право на цю пенсію? У якому розмірі буде призначено пенсію після смерті батька та матері?

4. Долгов звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з позовом до Міністерства оборони України, військової частини А0284 про стягнення одноразової грошової допомоги. Свої вимоги він мотивує тим, що 23 лют. 2015 р. йому встановлена друга група інвалідності у зв'язку з захворюванням, пов'язаним з виконанням обов'язків військової служби.

Згідно зі [ст. 16 Закону України "Про соціальній та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"](#) він має право на отримання одноразової грошової допомоги в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Однак Військова частина А0284 відмовила Долгову у виплаті одноразової грошової допомоги.

Чи має право Долгов на призначення йому одноразової

грошової допомоги в розмірі 200-кратного прожиткового мінімуму? Правове регулювання порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без установаження інвалідності військовослужбовців.

5. Павловська отримує пенсію за віком відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”. Одночасно вона є матір’ю інваліда війни 3 групи, який помер 05 листопада 2015 р. Оскільки Павловська на день смерті сина була єдиним членом його сім’ї та знаходилась на його утриманні, 16 лист. 2015 р. вона звернулась до Головного управління ПФУ в Херсонській обл. із заявою про переведення на пенсію у зв’язку з втратою годувальника сім’ї військовослужбовця.

За яких умов призначається пенсія у зв’язку з втратою годувальника сім’ї військовослужбовця? Яку відповідь повинен надати Пенсійний фонд України?

6. Ільченко звернувся до управління Пенсійного фонду за місцем проживання із заявою призначити йому пенсію за віком на пільгових умовах, тобто по досягненні 55-тирічного віку. У заяві він повідомив, що працював 25 років трактористом у Менському районному виробничо-технічному пункті хімізації. Управління відмовило йому у призначенні пільгової пенсії на тій підставі, що це підприємство не належить до підприємств сільського господарства і не виробляє сільськогосподарської продукції. Ільченко вважав, що на підставі Закону він має право на таку пенсію, адже має загальний стаж 35 років і 25 років спеціального стажу тракториста.

Як вирішити спір?

7. Артист цирку Петренко 1962 р. народження запитує, чи має він право на пенсію за вислугу років, якщо три роки працював на скульптурній фабриці, два роки брав участь у військових діях в Афганістані та 19 років працював акробатом у цирку.

Дайте обґрунтовану відповідь.

8. Шпак, 1962 р. народження, звернулася до районного управління Пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії як медичному працівнику. Районне управління Пенсійного фонду України відмовило їй, посилаючись на те, що у неї недостатньо спеціального стажу роботи для призначення такої пенсії. Не погодившись з цим рішенням, Шпак звернулася до суду.

У судовому засіданні було встановлено, що вона з 1980 по 1985 р. навчалась у медичному інституті; з 1985 по 1986 р. навчалась в клінічній ординатурі; з 1987 р. 20 років пропрацювала лікарем в обласній лікарні в інфекційному відділенні (три роки з яких знаходилася у відпустці по догляду за дитиною).

Яке рішення повинен винести суд? Обчисліть спеціальний трудовий стаж Шпак. Чи входить час навчання у вищому навчальному закладі та знаходження у відпустці по догляду за дитиною в страховий стаж?

9. Луньова звернулася до районного управління Пенсійного фонду України за призначенням їй пенсії за віком. У документах, які вона подала, була відсутня трудова книжка. Луньова пояснила, що під час переїзду з Донецька до Вінниці трудову книжку було втрачено.

Як можна підтвердити страховий стаж за відсутності трудової книжки?

Список нормативних актів та літератури

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49-51. Ст. 376.

Про порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: затв. постановою Кабінетом міністрів України від 12.08.1993 р. № 637. *Збірник постанов*. 1993. № 12. Ст. 273.

Пенсійне забезпечення: підруч. для студентів юрид.

спец. вищ. навч. закл. / О.М. Ярошенко, С.М. Прилипка, А.М. Слюсар та ін.; за ред. О.М. Ярошенка. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2017. 308 с.

Білик І. Право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. *Право України*. 2005. № 8. С. 93–95.

Жернаков В.В. Диференціація пенсійного забезпечення та перспективи законодавчого регулювання соціальної політики в Україні. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2006. № 4 (37). С. 20–27.

Зайчук Б.О., Никитенко В.С., Семендяєва В.І. Система пенсійного забезпечення сьогодні і завтра: комент. застосування Закону України “Про загальнообов'язкове пенсійне страхування”. Київ: Формат ВПД, 2004. 352 с.

Зіноватна І.В. Колізії в правовому регулюванні спеціального пенсійного забезпечення. “*Право та інновації*”: наук.-практ. вид. Харків: НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, 2016. № 13. С. 166–171.

Зіноватна І.В. Принцип єдності та диференціації правового регулювання пенсійних відносин. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*: зб. наук. пр. Луганськ: Вид-во Східноукраїн. нац. ун-ту ім. Володимира Даля, 2014. № 29. С. 112–119.

Ковалів І. Особливості призначення спеціальних пенсій в Україні. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Серія “Економіка АПК”. 2013. № 20 (1). С. 433–440.

Колотік А.С. Пенсійна система Україна та місце в ній спеціального пенсійного забезпечення. *Право і безпека*. 2008. Т. 7. № 2. С. 92–98.

Кутиркін А. Деякі актуальні правові проблеми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. *Юридична Україна*. 2010. № 9. С. 101–105.

Сільченко С.О. Сучасний стан і перспективи розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення науковців. *Проблеми законності*. 2006. Вип. 82. С. 66–73.

Шумило М.М. Правове регулювання пенсійного забез-

печення державних службовців: монографія. Київ: Ніка Центр, 2010. 272 с.

5. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Питання для обговорення

1. Особи, які підлягають страхуванню від нещасного випадку.
2. Страхові виплати: поняття, підстава призначення та перерахування розміру.
3. Визначення ступеня втрати працездатності потерпілим.
4. Відмова у страхових виплатах і наданні соціальних послуг.
5. Припинення страхових виплат і надання соціальних послуг.
6. Строки проведення страхових виплат.
7. Страхові експерти з охорони праці.

Завдання

1. Отримавши травму під час виконання трудових обов'язків біля 14-ої години в останній день робочого тижня (у п'ятницю), Тимошук повідомив про це начальника дільниці, на якій працював. Начальник дільниці зателефонував керівникові підприємства, але у приймальні йому повідомили, що керівник проводить нараду, яка закінчиться не раніше 17-ої години. Повернувшись із відрядження у вівторок, керівник підприємства, порадившись з інженером з техніки безпеки, затвердив склад комісії щодо розслідування нещасного випадку із Тимошуком, до якої увійшли заступник директора, головний інженер, також

інженер з техніки безпеки та керівник дільниці. Водночас про нещасний випадок було повідомлено профспілковому органу підприємства.

Що зобов'язаний зробити роботодавець, отримавши повідомлення про нещасний випадок на виробництві? Протягом якого часу і в якому складі має бути сформована комісія з розслідування нещасного випадку? Які документи має скласти комісія?

2. 24 берез. 2016 р. до суду звернувся громадянин Лебідь з адміністративним позовом до виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в м. Стрий Львівської обл. (далі – Фонд) про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити певні дії. Свої вимоги він обґрунтував тим, що 4 жовт. 2013 р. на підставі повідомлення ДУ “Інституту медицини праці НАМН України” від 20 черв. 2015 р. про професійне захворювання (форма П-3) відносно нього складений акт розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання (форма П-4).

Відповідно до повідомлення та акта позивачу встановлений діагноз: хронічна попереково-крижова радикулопатія в стадії ремісії з помірним статико-динамічним порушенням та больовим компонентом, захворювання професійне, вперше.

З метою визначення ступеня втрати працездатності внаслідок професійного захворювання позивач письмово звернувся до Фонду з метою отримання направлення для проходження МСЕК. Однак Фонд листом відмовив йому у наданні такого направлення, мотивуючи це тим, що Стрийським міськрайонним судом Львівської обл. розглядається справа про визнання недійсним акта розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання відносно нього.

Чи законні дії Фонду? Який порядок розгляду Фондом справи про страхові виплати? Яким повинно бути рішення суду?

3. Син Ярової під час виконання службових обов'язків був уражений електричним струмом, внаслідок чого помер. Актом про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, форми

Н-1, затвердженим 1 груд. 2015 р., нещасний випадок визнаний таким, що пов'язаний із виробництвом.

Ярова звернулася до Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у м. Харків (*далі – Фонд*) із заявою про виплату їй одноразової допомоги та щомісячних страхових виплат у зв'язку зі смертю сина, однак листом від 21 груд. 2015 р. їй було відмовлено у цій вимозі через те, що вона не належить до кола осіб, які мають право на отримання щомісячних виплат, оскільки не досягла пенсійного віку, передбаченого ст. 26 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” (її вік на момент звернення становив 52 роки), та нею не надано доказів спільного проживання із сином однією сім’єю.

Після цього Ярова звернулася до суду із позовом про визнання дій Фонду неправомірними та зобов’язання вчинити дії щодо провадження відповідних виплат. У суд позивач надала документи, що підтверджують отримання нею пенсії за віком зі зниженням пенсійного віку відповідно до Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”.

Свідки в судовому засіданні підтвердили, що з часу розлучення в 2013 р. і до моменту смерті син проживав із матір’ю в одній квартирі, де вони були зареєстровані, вели спільне господарство, були пов’язані спільним побутом, мали взаємні права та обов’язки.

На які страхові виплати має право Ярова у зв’язку зі смертю сина? Яким чином суд повинен вирішити спір?

4. Тютін працював у ПАТ “ММК ім. Ілліча”. Під час виконання ним своїх трудових обов’язків з очищення території підприємства від снігу близько першої години ночі Тютін упав, внаслідок чого отримав первинний вивих правого плечового суглоба. Було складено акт у формі Н-1 про нещасний випадок, пов’язаний з виробництвом, затверджений 06.02.2014 р. начальником ПАТ “ММК ім. Ілліча”. Згідно із довідкою МСЕК від 02.06.2014 р. Тютіну вперше встановлено 20 % втрати профе-

сійної працездатності внаслідок виробничого травмування, а з 15.06.2015 р. – 10% стійкої втрати професійної працездатності.

Тютін звернувся до суду з позовом про відшкодування моральної шкоди у розмірі 30000 грн, завданої ушкодженням здоров'я при виконанні трудових обов'язків. Мотивуючи свої позовні вимоги, зазначив, що внаслідок травмування його перевели на легку роботу і довгий час не могли підшукати підходящу за його станом здоров'я роботу, через що він пішов на пенсію. Унаслідок погіршеного після травми здоров'я, повторну операцію, постійне медикаментозне лікування він уже не може виконувати звичну чоловічу працю в побуті й на виробництві задля утримання сім'ї; все це потребує від нього додаткових зусиль для організації життя.

Суд першої інстанції задовольнив позов у розмірі 5000 грн, мотивуючи своє рішення наявністю вини роботодавця у завданні працівнику шкоди під час виконання трудових обов'язків, характером і тривалістю страждань, станом здоров'я потерпілого, тяжкістю завданої травми, наслідками тілесних ушкоджень зі встановленням 20% стійкої втрати професійної працездатності, істотністю вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, а також урахував добровільну позасудову сплату підприємством травмованому позивачеві матеріальну допомогу в загальній сумі 6399,17 грн. Крім цього, зменшений розмір відшкодування моральної шкоди суд пов'язав із установленим комісією з нещасних випадків порушенням самим працівником правил дотримання особистої обережності.

Не погоджуючись із таким рішенням суду, Тютін звернувся з апеляційною скаргою з вимогою про стягнення моральної шкоди у розмірі 30000 грн.

Як вирішити справу? Яким чином відшкодовується моральна шкода внаслідок травмування працівника на виробництві під час виконання ним своїх трудових обов'язків?

5. Мартинюк звернулася до суду з позовом до Обласної стоматологічної поліклініки про зобов'язання скасувати висновок та скласти акт про нещасний випадок на виробництві. Свої вимоги обґрунтовувала тим, що вона понад сім років працює

стоматологом-терапевтом в Обласній стоматологічній поліклініці, а 24 берез. 2016 р., перебуваючи на своєму робочому місці, надавала стоматологічну допомогу пацієнту. Після її завершення, під час консультативної поради, медична сестра, яка допомогла їй в роботі щодо надання медичної допомоги, обробляла за спиною пацієнта, майже над столиком лікаря, дезінфікуючим розчином інструмент. Коли ж ставила його на стіл, натиснула кнопку розбрикування і вміст цього розчину потрапив Мартинюк в ліве око. Після чого Мартинюк зразу ж промила око проточною водою та звернулась у телефонному режимі до знайомого лікаря-офтальмолога, але лікування, яке він порекомендував, не допомагало. Про нещасний випадок вона негайно повідомила завідувача відділенням.

Вже 25 берез. 2016 р. Мартинюк вийшла на роботу, але працювати не змогла, бо око боліло та сльозилось. Після закінчення робочого дня вона звернулась до чергового лікаря офтальмолога обласної лікарні, який надав необхідну медичну допомогу і у консультативному висновку зазначив діагноз – травматична ерозія рогівки ока.

Наказом від 31.03.2016 р. було створено комісію для розслідування нещасного випадку, який стався 24 берез. 2016 р. Згідно з висновком комісії нещасний випадок не визнано таким, що пов'язаний з виробництвом, оскільки не були встановлені обставини, передбачені п. 15 “Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р., № 1232.

Як викладено в акті розслідування, на підставі аналізу матеріалів, комісія із розслідування не встановила факт травмування ока на робочому місці при виконанні трудових обов'язків. Комісією не встановлено осіб, дії або бездіяльність яких призвела до настання нещасного випадку.

Мартинюк вважає, що висновки комісії суперечать чинному законодавству і тому просить суд про скасування цього висновку комісії та скласти акт про нещасний випадок на виробництві.

Чи підлягає позов задоволенню? Які нещасні випадки є виробничими? Який порядок проведення розслідування нещасних випадків на виробництві? На підставі яких фактів комісія з розслідування нещасних випадків на виробництві робить висновок про виробничий характер нещасного випадку?

Список нормативних актів та літератури

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 46. Ст. 403.

Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XI у ред. Закону України від 21.11.2002 р. № 229-IV. *Там же*. 1992. № 49. Ст. 668; 2003. № 2. Ст. 10.

Перелік професійних захворювань: пост. Кабінету Міністрів України від 08.11.2000 р. № 1662. *Офіційний вісник України*. 2000. № 45. Ст. 1940.

Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232. *Там же*. 2011. № 94. Ст. 3426.

Порядок встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2012 р. № 420. *Там же*. 2012. № 71. Ст. 2887.

Положення про медико-соціальну експертизу: постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1317. *Там же*. 2009. № 95. Ст. 3265.

Інструкція про встановлення груп інвалідності: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.09.2011 р. № 561. *Там же*. 2011. № 91. Ст. 331.

Інструкція про застосування переліку професійних захворювань: наказ М-ва охорони здоров'я України, Академії медичних наук України, М-ва праці та соціальної політики Украї-

ни від 29.12.2000 р. № 374/68/338. *Офіційний вісник України*. 2001. № 5. Ст. 199.

Порядок здійснення державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2003 р. № 1845. *Там же*. 2003. № 48. Ст. 2527.

Про затвердження Порядку оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів роботодавця: постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2015 р. № 440. *Там же*. 2015. № 54. Ст. 1746.

Прилипка С. М., Гончарова Г. С., Юровська В. В., Конопельцева О. О. *Право соціального забезпечення: навч. посібник; за заг. ред. В. В. Жернакова*. Харків: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. 126 с.

Андрющенко К. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві в контексті євроінтеграції. *Публічне право*. 2015. № 4 (20).

Гаврилова О.О. Проблеми правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія "Право". Вип. 2. 2015. С. 258–265.

6. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Питання для обговорення

1. Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

2. Особи, які підлягають страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

3. Страховий стаж та періоди, що до нього зараховуються.
4. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
5. Умови надання допомоги по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, її розмір.
6. Умови надання, тривалість виплати та розмір допомоги по вагітності та пологах.
7. Порядок надання допомоги на поховання.

Завдання

1. Фізична особа-підприємець Акімова 23 квіт. 2015 р. звернулася до Павлоградської міжрайонної виконавчої дирекції Дніпропетровського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (*далі* – Фонд) із заявою про призначення та виплату допомоги по вагітності та пологах згідно з листком непрацездатності. Листом від 30 квіт. 2015 р. Акімовій було відмовлено у призначенні допомоги по вагітності та пологах, оскільки нею було порушено строки сплати єдиного соціального внеску, через що обчислення середнього доходу для розрахунку допомоги по вагітності та пологах не могло бути своєчасно проведено.

Акімова звернулася з адміністративним позовом до Фонду про зобов'язання призначити та виплатити допомогу по вагітності та пологах.

Чи була у Фонда підстава для відмови у призначенні допомоги? Яким чином суд повинен вирішити справу?

2. Виконавчою дирекцією Сумського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (*далі* – Фонд) проведено планову перевірку правомірності використання страхових коштів Фонду у період з 01.04.2013 р. по 30.08.2015 р. страхувальником – ТОВ “Авро-ра”, за результатами якої складено акт. Під час перевірки встановлено, що працівниці Березовій неправомірно виплачено кошти по листкам непрацездатності (*далі* – ЛН) № 150001 та

№ 150002, оскільки тимчасова непрацездатність Березової була наслідком залишкових явищ політравми, отриманої нею під час нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом. Крім того, ЛН № 150003 містить три виправлення, а тому також не підлягає виконанню.

ТОВ “Аврора” подало адміністративний позов до Фонду, в якому зазначається, що сума у розмірі 7600 грн виплачена вказаній працівниці за рахунок коштів Фонду неправомірно, бо у двох перших випадках лікарем визначено, що її захворювання є загальним, про що зроблено відмітку у відповідній графі. Стосовно ЛН № 150003 комісією із соціального страхування, що було створено в ТОВ “Аврора”, встановлено, що він містить лише два виправлення. Крім того, наявність виправлень не може слугувати підставою для позбавлення застрахованої особи права на відповідні виплати.

Яка процедура отримання страхових виплат за листком непрацездатності? В яких випадках ЛН не підлягає виконанню? Як суд повинен вирішити справу?

3. Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” звернувся до адміністративного суду із позовом, в якому просить суд визнати протиправним та скасувати рішення виконавчої дирекції Харківського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі – Фонд) від 25 лют. 2016 р. про повернення коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Позивач не погоджується з висновком відповідача, стосовно того, що особи які відображені в акті перевірки Фонду від 12 лют. 2016 р., на момент настання хвороби не мали втрати заробітної плати по роботі за сумісництвом, оскільки були звільнені. У позові вказується, що відповідачем не враховано приписи пп. “Г” п. 4 постанови Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 р. № 100 “Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати”, яким передбачений виняток для працівників, для яких включення заробітної плати за сумісницт-

вом до середнього заробітку передбачено законодавством.

Хто має право на отримання допомоги за рахунок коштів Фонду? Як суд повинен вирішити справу?

4. Карпенко у період з 14.03.2016 р. по 22.05.2016 р. перебував на лікарняному, у зв'язку із чим підприємством “Рідний край” було виплачено матеріальне забезпечення по тимчасовій втраті працездатності в розмірі 720,50 грн. Після виходу Карпенка на роботу підприємство звернулося до виконавчої дирекції Черкаського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (*далі* – Фонд) щодо виділення коштів для виплати належної працівникові допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання. У зв'язку із затримкою виплати допомоги зі сторони відповідача підприємство виплатило допомогу за рахунок власних обігових коштів, а після отримання коштів від Фонду спрямувало їх на власний поточний рахунок з метою відшкодування понесених витрат.

У результаті проведеної Фондом перевірки було прийнято рішення, яким на підприємство покладался обов'язок повернути Фонду кошти через їх нецільове використання та застосувалися фінансові санкції за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Чи правомірне рішення Фонду? Які санкції можуть бути застосовані до страхувальника за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності? Яким має бути рішення суду?

Список нормативних актів та літератури

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 46. Ст. 403.

Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян : наказ М-ва охо-

рони здоров'я України від 13.11.2011 р. № 455. *Офіційний вісник України*. 2001. № 49. Ст. 2216.

Інструкція про порядок заповнення листка непрацездатності : наказ М-ва охорони здоров'я України, М-ва праці та соціальної політики України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 03.11.2004 р. *Там же*. 2004. № 47 від 10.12.2004 р. Ст. 3111.

Порядок оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів роботодавця : постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2015 р. № 440. *Там же* 2015. № 54. Ст. 1746.

Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2001 р. № 1266. *Там же*. 2001. № 40. Ст. 1802.

Положення про експертизу тимчасової непрацездатності : наказ М-ва охорони здоров'я від 09.04.2008 р. № 189. *Там же*. 2008. № 51. Ст. 1716.

Положення про комісію (уповноваженого) із соціального страхування підприємства, установи, організації : постанова правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 23.06.2008 р. № 25. *Там же*. 2008. № 53. Ст. 1794.

Порядок отримання застрахованими особами і членами їх сімей санаторно-курортного лікування, що сплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності : постанова правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 25.02.2009 р. № 12. *Там же*. 2009. № 30. Ст. 1023.

Пономаренко О.М. Держава як суб'єкт правовідносин щодо соціального забезпечення допомогами сімей з дітьми. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2004. № 4. С. 138–143.

Рошканюк В.М. Процедурні та процесуальні правовідносини у праві соціального забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія “Право”. Вип. 25. 2014. С. 107-110.

Синчук С.М. Соціально-страхові правовідносини як різновид правовідносин соціального забезпечення. *Вісник Львівського університету*. Серія юрид. 2014. Вип. 59. С. 266-276.

Синчук С.М. Щодо питання про обґрунтування сфери соціально-забезпечувальних відносин. *Там же*. 2011. Вип. 53. С. 246-254.

Чернявська Г. Критерії обґрунтування процедурних правовідносин соціального забезпечення. *Там же*. 2013. Вип. 57. С. 263-271.

7. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Право громадян на матеріальне забезпечення за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.
2. Принципи, суб’єкти та об’єкти загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
3. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття.
4. Право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги на випадок безробіття.
5. Види і порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

З а в д а н н я

1. Івкіна О.І. шукаючи роботу, звернулася із заявою до районного центру зайнятості про надання їй статусу безробіт-

ного. Із 04.02.2016 р. їй було надано статус безробітної, а з 11.02.2016 р. розпочато виплату допомоги по безробіттю. Із 16.02.2016 р. виплату допомоги по безробіттю припинено, оскільки Івкіна О.І. була прийнята на роботу згідно з направленням центру зайнятості на посаду агронома з випробувальним терміном один місяць з посадовим окладом 2500 грн. Проте наказом від 16.02.2016 р. було скасовано наказ про її прийняття на роботу в зв'язку із тим, що вона не приступила до роботи і не надала документів про відповідну спеціальність, паспорт, ідентифікаційний номер, трудову книжку.

Івкіна звернулася до суду з позовом про стягнення з підприємства на її користь заробітної плати та зобов'язати районний центр зайнятості поновити її на цій роботі з можливістю пошуку підходящої роботи.

Як вирішити справу? Який порядок отримання статусу безробітного? Порядок зняття з реєстрації особи як безробітної. Яка робота вважається підходящою для безробітного?

2. Притика І.І. звернулася до міськрайонного центру зайнятості та надала заяву про надання статусу безробітного з виплатою допомоги по безробіттю, в якій вказала, що не зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності та трудовою діяльністю не займається, не уклала договорів цивільно-правового характеру. В заяві зобов'язалася письмово повідомляти про виїзд за межі України з метою працевлаштування чи провадження діяльності, спрямованої на отримання прибутку в період пошуку роботи. Крім цього, їй було озайомлено з вимогами чинного законодавства про обов'язок негайно повідомити центр зайнятості у випадку самостійного працевлаштування.

Згодом за результатами перевірки було встановлено, що Притика І.І. працювала в ТОВ "Хліб" з 01 квіт. 2016 р. по 13 трав. 2016 р., що підтверджується копією трудової угоди та відомостями з Пенсійного фонду України. Тоді як за період із 01 квіт. 2016 р. по 15 лип. 2016 р. вона отримувала допомогу по безробіттю.

Міськрайонний центр зайнятості звернувся з позовом до Притики І.І. про повернення коштів, отриманих як допомога по

безробіттю незаконним шляхом.

Як вирішити справу? Порядок отримання допомоги по безробіттю.

3. До Державної служби зайнятості звернувся безробітний Борисенко із проханням надати йому одноразову виплату допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності. Під час проведення реєстрації громадянина працівник центру зайнятості дізнався, що рік тому Борисенко був зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності. В отриманні одноразової допомоги безробітному Борисенку було відмовлено.

Чи правомірні дії працівників центру зайнятості? Який порядок отримання допомоги по безробіттю одноразово для організації безробітним підприємницької діяльності?

4. Притула має статус безробітного та зареєстрований міським центром зайнятості як такий, що шукає роботу.

Під час прийому у міському центрі зайнятості 19.02.2016 р. спеціалістом цього центру розглянута вакантна посада “Спеціаліст державної служби” в обласному центрі по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат. Роботодавцем зазначено наступну характеристику вакансії: робота провідним спеціалістом у відділі нарахування та виплати соціальної допомоги. Ця вакансія передбачає роботу щодо введення інформації у відповідній програмі підприємства; п'ятиденний робочий тиждень – 8 годин щоденно, характеристика роботи – постійна; умови праці – оптимальні.

Фахівцем центру зайнятості здійснено попередній дзвінок до потенційного роботодавця для з'ясування актуальності вакансії та обговорення можливості проведення співбесіди з безробітним. Під час попереднього телефонного дзвінка фахівцем центру зайнятості з'ясовано, що рівень освіти та кваліфікації не мають значення, психоемоційні навантаження на робочому місці відсутні. У зв'язку з зазначеним Притулі було видано направлення для працевлаштування.

Притула, вважаючи, що направлення надано без врахування істотних умов, а саме його стану здоров'я, без врахування

тривалості безробіття та недостатнього досвіду, звернувся до суду з позовом.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позовних вимог.

Притула звернувся з апеляційною скаргою, посилаючись на те, що спеціаліст центру зайнятості не взяв до уваги медичну довідку, якою встановлено, що йому не рекомендована праця, пов'язана з підйомом вантажів понад п'ять кг, тривалим перебуванням на ногах, переохолодженням, постійним психо-емоційним перевантаженням, та не направив його на медичний огляд для встановлення здатності до виконання саме зазначеної роботи. Притула вважає, що робота за вакансією “Спеціаліст державної служби” в обласному центрі по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат для нього не підходить.

Як вирішити справу? Яка робота підходить для безробітного? Чи впливає тривалість безробіття на вибір підходящої роботи? Чи зобов'язаний центр зайнятості направляти на медичний огляд безробітних для з'ясування здатності виконувати певну роботу (чи займати певну посаду)?

5. Маркін був зареєстрований як безробітний і отримував допомогу по безробіттю. Так, 21 трав. 2016 р. йому видали направлення на роботу, а 4 черв. Маркін прийшов на чергову переереєстрацію як безробітний і пояснив, що не зміг з'явитися на співбесіду щодо працевлаштування, оскільки погано почувався. До лікаря він не звертався, бо був упевнений, що скоро видужає. Державна служба зайнятості скоротила виплату допомоги по безробіттю на термін 60 днів.

Назвіть умови призначення допомоги по безробіттю. У яких випадках виплата допомоги по безробіттю скорочується? Чи законне рішення Державної служби зайнятості?

Список нормативних актів та літератури

Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/803-12

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 22.

Про сприяння зайнятості та захист від безробіття: Конвенція № 168: ухвалена Генеральною конференцією МОП 21.06.1988 р. URL: www.nau.kiev.ua

Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 р.: постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2012 р. № 1008. *Офіційний вісник України*. 2012. № 83. Ст. 3363.

Порядок реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20 берез. 2013 р. № 198. *Там же*. 2013. № 26. Ст. 859.

Порядок надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності: затв. наказом М-ва соціальної політики України від 15.06.2015 р. № 613. *Там же*. 2015. № 58. Ст. 1901.

Прилипка С. М., Гончарова Г. С., Юровська В. В., Конопельцева О. О. Право соціального забезпечення: навч. посібник; за заг. ред. В. В. Жернакова. Харків: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. 126 с.

Юровська В.В. Становлення і розвиток загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. *Право України*. 2011. № 10. С. 37-41.

Юровська В.В. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття як суб'єкт системи соціального страхування. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 24. С. 559-568.

8. Соціальні допомоги. Соціальне обслуговування

Питання для обговорення

1. Поняття і види соціальних послуг.
2. Порядок надання соціальних послуг.
3. Волонтерська діяльність у сфері надання соціальних послуг.
4. Поняття і види соціальних пілг, що надаються окремим категоріям громадян.
5. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення.
6. Соціальне обслуговування осіб похилого віку.
7. Соціальне забезпечення інвалідів: правове регулювання, види.

Завдання

1. У серпні 2014 р. Мартиненко звернувся до суду з позовом до територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) районної державної адміністрації Сумської обл. (*далі* – Центр), в якому просив зобов'язати відновити надання соціальної послуги, скасувати незаконно складену картку індивідуальних потреб та розробити нову з урахуванням його потреб.

Свої позовні вимоги Мартиненко мотивував тим, що з 01 квіт. 2007 р. і довічно є інвалідом другої групи загального захворювання. У травні 2014 р. він вже звертався до того ж Центру із письмовою заявою про отримання безоплатних соціальних послуг із прийняттям його на обслуговування до відділення соціально-побутової адаптації територіального центру соціального обслуговування для отримання соціально-побутових, соціально-педагогічних, інформаційних послуг.

Цього ж дня директор Центру прийняв рішення про прийняття до відділення для отримання соціальних послуг позивача як інваліда, про що видано письмовий наказ, також складена картка визначення (оцінювання) індивідуальних по-

треб Мартиненка у соціальному обслуговуванні (наданні соціальних послуг), в якій визначені індивідуальні потреби отримувача безоплатних соціальних послуг, а саме – окреслено три види таких послуг: соціально-побутові, соціально-педагогічні, інформаційні (без визначення конкретних заходів щодо змісту таких послуг).

Із Мартиненком спочатку проводились заняття соціальним педагогом по курсу “Основи роботи на персональному комп’ютері”. А 11 лип. 2014 р. на його адресу із Центру надійшов лист-повідомлення про неможливість подальшого проведення індивідуальних занять з основ комп’ютерної грамотності у відділенні соціально-побутової адаптації через відсутність відповідної матеріальної бази та фахівців.

Чи буде задоволено позов Мартиненка про зобов’язання відновити надання соціальної послуги, скасувати незаконно складену картку індивідуальних потреб та розробити нову картку з урахуванням його потреб?

2. Донька Петрика перебуває на обліку в Управлінні праці та соціального захисту населення міської ради Харківської обл. (далі – Управління) як інвалід першої групи на візку. У 2012 р. 21 серп. Петрик звернувся до Управління з заявою про призначення йому щомісячної компенсаційної виплати по догляду за донькою (інвалідом першої групи).

У 2012 р., 25 груд. та 29 січ. 2013 р. Петрик надіслав до Управління додаткові документи до первісної заяви про призначення йому щомісячної компенсаційної виплати по догляду за донькою. Після чого 28 серп. 2013 р. він повторно надіслав на адресу Управління заяву про призначення йому щомісячної компенсаційної виплати.

У 2013 р. 19 верес. Управлінням призначена позивачу щомісячна компенсаційна виплата по догляду за донькою, але з 28 серп. 2013 р.

Петрик, не погоджуючись з таким рішенням, звернувся до суду з позовною заявою до начальника Управління про зобов’язання вчинити дії щодо нарахування щомісячної компенсаційної виплати у розмірі 15 % прожиткового мінімуму згідно

з постановою Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2004 р. № 558 та виплатити її з дати подання заяви від 21 серп. 2012 р.

Як слід вирішити спір?

3. Подружжя Яценків, віком 80 і 83 роки, звернулося із заявою до районного відділу праці та соціального захисту про прийняття їх до стаціонарного відділення територіального центру соціального обслуговування на постійне проживання. В заяві вони вказали, що є непрацездатними, але в них є син, який їх не утримує і не допомагає. Подружжю було відмовлено територіальним центром соціального обслуговування.

Який порядок прийняття громадян на обслуговування до стаціонарних відділень територіальних центрів соціального обслуговування? Які для цього необхідні документи? Чи правильно відмовили подружжю Яценків?

Список нормативних актів та літератури

Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 876-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 21. Ст. 253.

Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV. *Там же*. 2006. № 2-3. Ст. 36.

Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. *Там же*. 2003. № 45. Ст. 358.

Положення про медико-соціальну експертизу: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 груд. 2009 р. № 1317. *Офіційний вісник України*. 2009. № 95. Ст. 3265.

Інструкція про встановлення груп інвалідності: затв. наказом М-ва охорони здоров'я України 05.09.2011 р. № 561. *Офіційний вісник України*. 2011. № 91. Ст. 3319.

Положення про індивідуальну програму реабілітації інвалідів: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2007 р. № 757. *Там же*. 2007. № 39. Ст. 1547.

Державна типова програма реабілітації інвалідів: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 8 груд. 2006 р. № 1686. *Там же*. 2006. № 50. Ст. 3311.

Порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 квіт. 2012 р. № 321. *Там же*. 2012. № 31. Ст. 1146.

Гончаров В.О., Прилипко С.М., Шумна Л.П., Ярошенко О.М. Правове регулювання соціального обслуговування населення в сучасних умовах: проблеми теорії та практики. Харків : Юрайт, 2012. 312с.

Шумна Л.П. Право на соціальну підтримку і гарантії його реалізації в умовах ринкової економіки: монографія. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2014. 380 с.

Литвиненко В.М. Співвідношення соціальних послуг і пільг у системі соціального захисту населення. *Юридична Україна*. 2012. № 11. С. 124-127.

Сінчук О. Правові засади реабілітації інвалідів в Україні. *Вісник Пенсійного фонду України*. 2007. 12. С. 22-23.

Шумна Л.П. Соціальні пільги: сучасний стан і перспективи існування. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2012. № 23. С. 577-582.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру. Вона спрямована на вивчення навчального матеріалу курсу.

Під час самостійної роботи студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Мета: допомогти студентам у вивченні практичних питань у сфері соціального забезпечення, напрацюванні навичок самостійної роботи з літературою, викладенні теоретичних питань, а також у правильному застосуванні чинного законодавства.

Зміст: ознайомлення з відповідною навчальною літературою, опрацювання рекомендованої літератури, чинного законодавства й практики його застосування, з'ясування формулювання теми та пунктів плану й кола питань, які мають бути розглянуті.

Вимоги до виконання індивідуальної роботи за видами:

1) реферат – загальний обсяг 12-15 с. Наприкінці роботи – список використаної літератури та нормативних актів. Подається викладачу, який веде практичні заняття. Захист відбувається відповідно до вимог, які висуває викладач;

2) стаття в наукових виданнях – оформлюється відпо-

відно до вимог, які висуваються редакцією збірника студентських наукових праць. Подається науковому керівникові, після його рецензії – до редакції. Зараховується опублікування статті;

3) участь у конкурсі студентських наукових робіт – робота оформляється відповідно до вимог оргкомітету конкурсу та подається на конкурс з рецензією наукового керівника;

4) тези доповіді на студентській науково-практичній конференції – оформлюються відповідно до вимог, які висуваються редакцією збірника тез доповідей. Подається науковому керівникові, після його рецензії – до редакції. Зараховується участь у студентській науково-практичній конференції та опублікування тез доповіді;

5) наукова доповідь – загальний обсяг 30 с. Подається науковому керівникові. Слухання відбувається на засіданні гуртка трудового права.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Історичні аспекти розвитку соціального забезпечення в Україні.

2. Принципи права соціального забезпечення.

3. Організаційно-правові форми та види соціального забезпечення в Україні.

4. Поняття та особливості джерел права соціального забезпечення.

5. Міжнародні правові акти як джерело права соціального забезпечення.

6. Конвенція МОП у сфері соціального забезпечення та їх юридичне значення.

7. Допомога по безробіттю та порядок її надання.

8. Досвід зарубіжних країн щодо соціального забезпечення безробітних.

9. Страховий ризик і страховий випадок у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

10. Нещасний випадок на виробництві: поняття та поря-

док розслідування.

11. Професійне захворювання: поняття і порядок встановлення зв'язку із виробництвом.

12. Види матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

13. Соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

14. Особливості пенсійного забезпечення осіб, зайнятих на підземних роботах, роботах за Списками № 1, № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників.

15. Пенсії за особливі заслуги перед Україною.

16. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби.

17. Пенсійне забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

18. Державні допомоги сім'ям з дітьми: загальна характеристика.

19. Волонтерська діяльність у сфері надання соціальних послуг: загальна характеристика.

20. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

1. Конституційні засади соціального забезпечення громадян України.

2. Соціальний захист та соціальне забезпечення: співвідношення понять.

3. Предмет права соціального забезпечення.

4. Метод права соціального забезпечення.

5. Функції права соціального забезпечення.

6. Система права соціального забезпечення.

7. Співвідношення права соціального забезпечення з іншими галузями права.

8. Поняття, загальна характеристика та класифікація

джерел права соціального забезпечення.

9. Акти міжнародно-правового регулювання в сфері права соціального забезпечення.

10. Нормативно-правові акти як джерела права соціального забезпечення: загальна характеристика.

11. Значення рішення Конституційного Суду України та судової практики в правовому регулюванні відносин у сфері права соціального забезпечення.

12. Принципи права соціального забезпечення.

13. Поняття та види правовідносин із соціального забезпечення.

14. Правовідносини із соціального забезпечення: суб'єкти та об'єкт.

15. Зміст правовідносин із соціального забезпечення.

16. Правовідносин із соціального забезпечення: підстави виникнення, зміни і припинення.

17. Поняття та види соціального забезпечення.

18. Організаційно-правові форми соціального забезпечення.

19. Соціальні ризики як підстава для реалізації права на соціальне забезпечення.

20. Поняття та види страхового стажу.

21. Обчислення та підтвердження страхового (трудового) стажу.

22. Поняття пенсійного забезпечення та його місце в системі соціального забезпечення України.

23. Система пенсійного забезпечення в Україні.

24. Поняття та види пенсійних правовідносин.

25. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: загальна характеристика.

26. Правовий статус суб'єктів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

27. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

28. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню: загальна характеристика.

29. Поняття пенсії та її відмінності від інших соціальних виплат. Пенсії за віком у солідарній системі: поняття та порядок призначення.

30. Пенсії по інвалідності в солідарній системі: поняття та порядок призначення

31. Групи інвалідності та порядок їх встановлення.

32. Органи медико-соціальної експертизи, їх права та обов'язки.

33. Пенсії у зв'язку із втратою годувальника в солідарній системі: поняття та порядок призначення.

34. Встановлення юридичних фактів, що дають право на пенсію в разі втрати годувальника.

35. Система недержавного пенсійного забезпечення.

36. Види пенсійних виплат недержавного пенсійного забезпечення: загальна характеристика.

37. Пенсії за віком на пільгових умовах: загальна характеристика.

38. Особливості пенсійного забезпечення осіб, зайнятих на підземних роботах, роботах за Списками № 1, 2 виробництва, робіт, професій, посад і показників.

39. Особливості пільгового пенсійного забезпечення працівників окремих галузей економіки.

40. Пенсії за вислугу років: поняття, порядок призначення.

41. Пенсії за особливі заслуги перед Україною.

42. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби.

43. Спеціальний трудовий стаж та його значення.

44. Пенсійне забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

45. Види пільг і компенсацій громадянам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи.

46. Поняття, суб'єкти та об'єкт за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

47. Принципи соціального страхування.

48. Особи, які підлягають страхуванню у зв'язку з тим-

часовою втратою працездатності.

49. Види матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

50. Соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

51. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: поняття та загальна характеристика.

52. Поняття безробітного та його правовий статус.

53. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: об'єкт, суб'єкти, види забезпечення.

54. Матеріальне забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.

55. Соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.

56. Допомога по безробіттю: поняття, порядок призначення.

57. Допомога по частковому безробіттю: умови та порядок призначення.

58. Припинення, відкладення виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття та скорочення їх тривалості.

59. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: загальна характеристика, суб'єкти та об'єкт.

60. Особи, які підлягають страхуванню від нещасного випадку.

61. Права та обов'язки застрахованої особи за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків і професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності.

62. Права, обов'язки та відповідальність роботодавця як страхувальника.

63. Порядок встановлення ступеня втрати працездатності потерпілим на виробництві.

64. Види матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків і професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності.

65. Види соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків і професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності.

66. Порядок надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

67. Підстави, відмови у страхових виплатах і наданні соціальних послуг

68. Поняття і види державних соціальних допомог.

69. Державні допомоги сім'ям з дітьми: загальна характеристика.

70. Державна допомога інвалідам з дитинства й дітям-інвалідам: загальна характеристика.

71. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.

72. Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію та інвалідам.

73. Соціальний захист ветеранів праці та інших громадян похилого віку.

74. Поняття і види соціальних пілг, що надаються окремим категоріям громадян.

75. Допомога по вагітності та пологах: поняття, порядок призначення.

76. Допомога по тимчасовій непрацездатності: поняття, порядок призначення.

77. Підстави для відмови в наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності.

78. Допомога на поховання: поняття, порядок призначення.

79. Державні допомоги особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

80. Поняття й види соціальних послуг.

81. Порядок надання соціальних послуг.

82. Волонтерська діяльність у сфері надання соціальних

послуг: загальна характеристика.

83. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення.

84. Соціальне обслуговування осіб похилого віку.

85. Соціальне забезпечення інвалідів: правове регулювання, види.

86. Державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Формою контролю знань студентів з практикуму з пенсійного забезпечення є залік за результатами практичних занять – зараховано (60-100 балів), не зараховано (1-59 балів).

З М І С Т

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	4
Завдання до практичних занять	6
Самостійна робота.....	42
Індивідуальна робота студентів.....	42
Теми рефератів.....	43
Програмні питання.....	44
Розподіл балів, які отримують студенти.....	49

Навчальне видання

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ЗА ВИБОРОМ)
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
В УКРАЇНІ”**

**[перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”]**

для студентів III курсу денної форми навчання

У к л а д а ч СЕРЕДА Олена Григорівна

Відповідальний за випуск *О. М. Ярошенко*
Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*